

**Grundtvig decentralizēto akciju ietekme
uz pieaugušo izglītības institūciju kapacitāti un
neformālo pieaugušo izglītības vidi**

Vija Muižniece

2008

SATURA RĀDĪTĀJS

IEVADS	3
1. PĒTĪJUMA PRIEKŠMETS	3
2. PĒTĪJUMA MĒRĶIS	4
3. GRUNDTVIG DECENTRALIZĒTO AKCIJU STATISTISKO DATU ANALĪZE	5
4. GRUNDTVIG DECENTRALIZĒTO AKCIJU KVALITATĪVO DATU ANALĪZE	8
5. PROGRAMMAS DALĪBNIKU APTAUJAS REZULTĀTI	15
6. DALĪBNIKU APTAUJA UN REZULTĀTI	16
7. SECINĀJUMI UN IETEIKUMI	19
Informācijas avoti un resursi	24
Pielikumi	25
Aptaujas anketa	

IEVADS

Iedzīvotāju konkurētspējas un nodarbinātības, sociālās iekļaušanas, aktīvas pilsoniskas līdzdalības un personības attīstības veicināšanā būtiska loma ir pieaugušo izglītībai. Tomēr jāsaprot, ka pieaugušo izglītības nozīme mūžizglītības procesā nav pietiekami novērtēta un tai tiek pievērsts maz uzmanības. Pastāv daudzas un dažādas pieaugušo izglītības definīcijas. Runājot par izglītības politiku Eiropā, pieaugušo izglītība tiek definēta kā visa veida mācības, kurās cilvēks iesaistās pēc sākotnējās izglītības iegūšanas. Tā ietver izglītību personisko, sabiedrisko, sociālo un nodarbinātības mērķu īstenošanai un var tikt īstenota formālās izglītības un apmācības sistēmas ietvaros, kā arī neformālās un ikdienas mācīšanās ceļā. Neformālā izglītība ir tas mūžizglītības posms, kurš ir spējīgs visātrāk un elastīgāk reaģēt uz pārmaiņām un pieprasījumu. Tādēļ ļoti svarīgi ir atbalstīt institūciju kapacitātes stiprināšanu, attīstīt personāla profesionālās kompetences, lai veicinātu neformālās pieaugušo izglītības piedāvājuma daudzveidību un spēju nodrošināt mūsdienīgus, aktuālus un kvalitatīvus pakalpojumus.

Eiropas Savienībā, lai īstenotu Kopienas mērķus attiecībā uz izglītību, tiek atbalstītas īpašas programmas. Tās kalpo kā instruments, lai palīdzētu uzlabot izglītības kvalitāti, radītu vidi inovācijām un ienestu Eiropas dimensiju dalībvalstu izglītības institūcijās un sistēmās. Programmu ietvaros uzsvars tiek likts uz izglītības institūciju sadarbību, personāla un izglītojamo mobilitātes veicināšanu Eiropā.

1. PĒTĪJUMA PRIEKŠMETS

2000. gada 24. janvārī ar Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumu (Lēmums Nr. 253/2000/EC) tika apstiprināts līdz tam lielākās Eiropas Kopienas sadarbības programmas izglītības jomā Socrates nākamais posms. Socrates II periods ilga no 2000.gada 1.janvāra līdz 2006.gada 31.decembrim. Tieši šajā periodā tika izveidota un savu darbību uzsāka apakšprogramma Grundtvig. Programma pieaugušo izglītībai, kurai dots Ziemeļvalstu mūžizglītības tradīciju dibinātāja Nikolaja Frederika Severīna Grundtviga vārds. Kopš 2007.gada 1.janvāra Socrates II aktivitātes tika integrētas Mūžizglītības programmā. Šobrīd Grundtvig ir viena no sektorālajām programmām tās ietvaros. Grundtvig programmas mērķi gan iepriekšējā, gan esošajā programmas periodā ir saistīti ar to, lai veicinātu pieaugušo izglītības pieejamību un sasniedzamību, atbalstītu un mudinātu pieaugušo izglītības aktivitātēs ieviest jauninājumus, meklēt netradicionālas pieejas un veidus, alternatīvas mācību metodes un mācīšanās ceļus, uzlabotu pieaugušo izglītības programmu un pakalpojumu kvalitāti.

Grundtvig ietvaros laika posmā no 2000. – 2006.gadam bijušas četras akcijas. Tās visas lielā mērā ir bijušas savstarpēji saistītas un viena otru papildinājušas vai ierosinājušas. Divu no tām jeb decentralizēto akciju ieviešanā un uzraudzībā galvenā loma ir bijusi valstu nacionālajām aģentūrām.

Vienā no decentralizētajām akcijām (Grundtvig 2) tika atbalstīti neliela mēroga pieredzes apmaiņas projekti jeb mācību partnerības. Partnerību ietvaros viena līdz trīs gadu garumā trīs un vairāk dažādu valstu institūcijas strādāja kopā. Dalījās pieredzē un praksē dažādos ar pieaugušo izglītību saistītos jautājumos, padziļināja izpratni par Eiropas valstu kultūrām, kā arī sociālajām un ekonomiskajām norisēm tajās. Šīs akcijas galvenā mērķgrupa – nelielas, arī jaunas organizācijas, bez vai ar nelielu starptautiskās sadarbības pieredzi, kuras iepriekš nav saņēmušas Eiropas Savienības fondu atbalstu. Partnerību ietvaros finansējums bijis paredzēts mobilitātēm, svešvalodu prasmju pilnveides pasākumiem projekta aktivitātēs iesaistītajiem dalībniekiem, mērķgrupu pasākumu organizēšanai, materiālu izstrādei, informācijas un komunikāciju tehnoloģiju izmantošanas nodrošināšanai un neliela daļa arī administratīviem izdevumiem, kas nav saistīti ar materiāltehnisko līdzekļu iegādi un atalgojumu personālam. Šīs akcijas ietvaros organizēti arī īpaši pasākumi, lai veicinātu organizāciju interesi un vēlmi iesaistīties programmā un nodrošinātu atbalstu sadarbības partneru meklēšanā. Šim nolūkam piedāvātas stipendijas projektu sagatavošanas vizītēm potenciālo partneru valstīs vai līdzdalībai nacionālo aģentūru organizētos partneru meklēšanas jeb kontaktsemināros.

Otra decentralizētā akcija (Grundtvig 3) vērsta uz pieaugušo izglītībā strādājošā personāla zināšanu, prasmju un iemaņu attīstīšanu un pilnveidi, un izpratnes veicināšanu par mūžizglītības procesiem Eiropā. Akcijā piedāvātas stipendijas līdzdalībai Eiropas līmeņaursos un pasākumos, kā arī mobilitātēm, kas palīdzētu iepazīt citu, Eiropā strādājošo pieaugušo izglītības institūciju, ikdienas darbu.

Pētījums tika veikts laikā no 2008. gada oktobra līdz decembrim. Pētījumā apkopota un analizēta Grundtvig decentralizēto akciju statistiskā un kvalitatīvā informācija – nacionālās aģentūras gada pārskati, projektu dalībnieku atskaišu apkopojumi, organizēta programmas dalībnieku un ekspertu aptauja.

2. PETĪJUMA MĒRĶIS

Pētījuma mērķis ir izzināt, vai un kāda ir Grundtvig decentralizēto akciju ietekme uz dalībinstiūciju kapacitāti un neformālo pieaugušo izglītības vidi Latvijā, kā arī iegūt izpratni un vērtējumu par šo akciju īstenošanu sešu gadu periodā. Decentralizēto akciju

statistisko un kvalitatīvo datu, un dalībnieku aptaujā iegūtās informācijas rezultātā ir veikts visu pētījumā iegūto datu apkopojums un izdarīti secinājumi, uzmanību pievēršot tiem Grundtvig programmas faktoriem, kas veicina un rada ietekmi uz pieaugušo izglītības institucionālo un cilvēkresursu attīstību, neformālās pieaugušo izglītības pieejamību, daudzveidību un kvalitāti. Aptaujas mērķis bija iegūt no programmas dalībniekiem, kuri šajā programmas periodā piedalījušies kādā no decentralizētajām akcijām, kā arī pieaugušo izglītības speciālistiem un ekspertiem vērtējumu par programmu, tās ietekmi un efektivitāti.

3. GRUNDTVIG DECENTRALIZĒTO AKCIJU STATISTISKO DATU ANALĪZE

Lai novērtētu iespējamās ietekmes apmērus un nozīmi, tika apkopoti programmas decentralizēto akciju statistiskie dati par laika periodu no 2001. līdz 2006.gadam. Apkopotajā statistikā ietilpst arī tās institūcijas, partnerības un individuālie stipendiāti, kuri, ņemot vērā programmas finansēšanas principus un noteikumus, aktivitātes uzsākuši īstenot 2006.gadā, kas attiecas uz Socrates II periodu, un uzsāktu pabeiguši jau Mūžizglītības programmas ietvaros. Analizēti statistiskie dati ir par dalībinstiūcijām, aktivitāšu ietvaros aptvertajām tematiskajām jomām un iesaistītajiem mērķgrupu dalībniekiem.

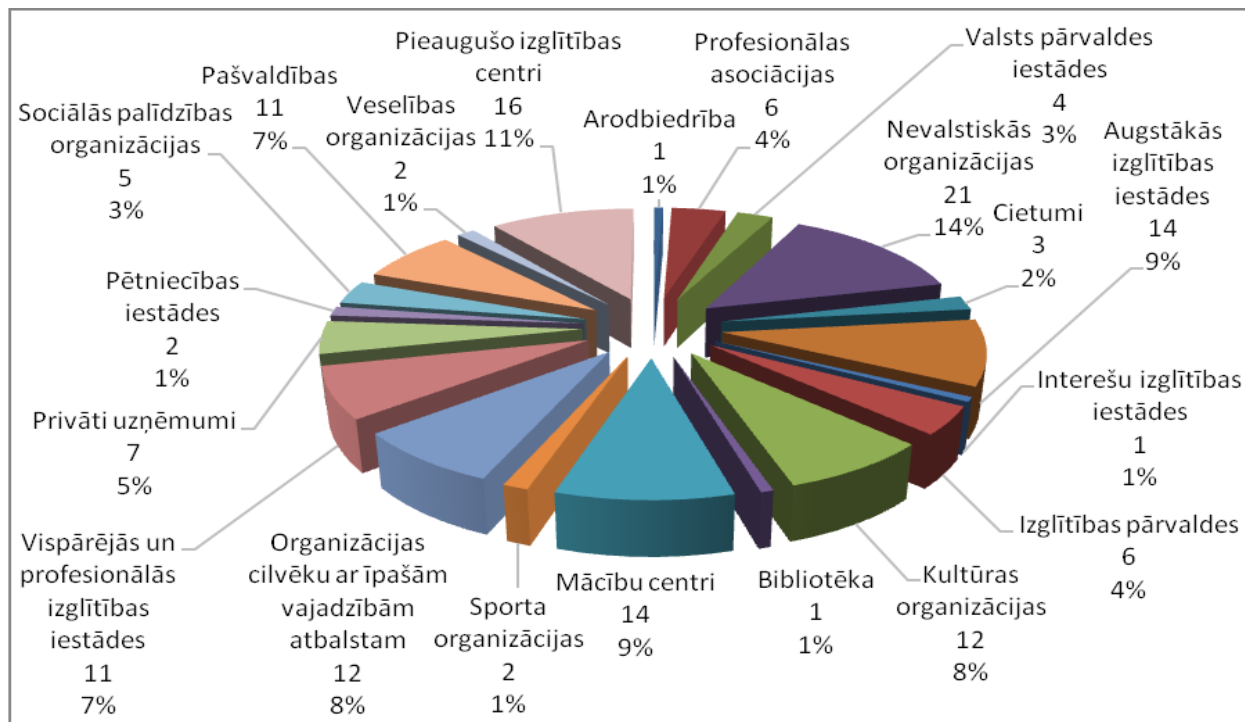
Kopumā Grundtvig decentralizētajās akcijās bijusi iesaistīta 151 dalībinstiūcija. Instiūciju vidū visplašāk pārstāvēti ir reģionālie, rajonu, pilsētu un pagastu pieaugušo izglītības centri un nevalstiskās organizācijas dažādu vietēju interešu grupu atbalstam un attīstībai - pilsētu un pagastu attīstībai, sieviešu, ģimenes un pensionāru atbalstam. Programmā arī pārstāvētas:

- kultūras organizācijas (teātra grupa, muzeji, kultūras centri un nevalstiskas organizācijas, kuras veicina kultūras aktivitātes un kultūras mantojuma saglabāšanu vietējā līmenī);
- pašvaldību, uzņēmumi un privātie mācību, informācijas, konsultāciju un nevalstisko organizāciju atbalsta centri;
- nevalstiskas un starptautiskas organizācijas cilvēku ar īpašām vajadzībām atbalstam (invalīdu asociācijas, pacientu un ģimenes atbalsta biedrības un grupas, brīvprātīgo apvienības);
- augstākās izglītības iestādes un to struktūrvienības, kas saistītas ar tālākizglītības un tālmācības jautājumiem;

- izglītības iestādes - vispārīzglītojošās skolas, kuras piedāvā pieaugušajiem iegūt pamatzglītību vakara un neklātienes klasēs, profesionālās izglītības iestādes un pašvaldību izglītības iestādes ar profesionālu ievirzi;
- pilsētu, rajonu un pagastu domes un padomes, tai skaitā arī izglītības pārvaldes;
- privātie uzņēmumi, kuru darbība saistīta ar izglītojošu darbību vides, uzņēmējdarbības veicināšanas un valodu apguves jomā;
- valsts iestādes, kuru pārziņā ir izglītības un probācijas jautājumi;
- cietumi;
- pētnieciskie institūti, kuri strādā ar pedagoģijas, psiholoģijas un personības socializācijas jautājumiem;
- izglītības, vides, veselības darbinieku un pieaugušo izglītības organizāciju profesionālās asociācijas;
- sporta, veselības un rehabilitācijas organizācijas;
- pašvaldību sociālie dienesti, sociālās aprūpes un rehabilitācijas dienas centri.

Dalībnieku vidū ir arī brīvo arodbiedrību savienība, pilsētas centrālā bibliotēka un interešu izglītības iestāde. Kopumā 20 dažādu darbības profilu institūcijas, kuras vieno interese par pieaugušo izglītības jautājumiem.

1.attēls. Grundtvig decentralizētajās akcijās pārstāvētās dalībinstiūcijas.

Lielākā daļa jeb 57% dalībinstiūciju ir no republikas nozīmes pilsētām, 33% no Latvijas pilsētām un 10% no lauku pagastiem. Teritoriālie statistikas dati apkopoti, ņemot vērā plānošanas reģionus. Visvairāk institūciju ir no Rīgas (46%) un Zemgales

(20%) reģioniem, pārējie reģioni pārstāvēti diezgan vienmērīgi - Kurzeme (10%), Latgale (14%), Vidzeme (10%).

Kopumā šajā programmas periodā atbalstīta 62 institūciju pārstāvju līdzdalība projektu sagatavošanas un partneru meklēšanas pasākumos. Īstenoti 62 mācību partnerību projekti. Stipendijas dalībai dažāda veida profesionālās pilnveides pasākumos piešķirtas 79 pieaugušo izglītības speciālistiem.

Decentralizēto akciju budžets šajā programmas periodā bijis 883 845 eiro. Mācību partnerībām finansējums bijis vidēji 13 000 jeb aptuveni 6500 eiro gadā katram. Stipendijas profesionālajai pilnveidei vidējais lielums ir bijis 1350 eiro.

Mācību partnerību projektos piedalījušās 64 dažādas institūcijas. Divos mācību partnerību projektos Latvija pārstāvēta ar vairāk nekā vienu institūciju. Ņemot vērā, ka katra no šīm institūcijām ir bijusi no sava reģiona, šajos projektos ir bijusi nodrošināta iespēja arī pašmāju institūcijām labāk iepazīt un mācīties vienai no otras, kā arī citu valstu partneriem iegūt plašāku ieskatu un izpratni par pieaugušo izglītības procesiem Latvijā. Viena institūcija šajā periodā ir īstenojusi divus mācību partnerību projektus. 53 institūciju pārstāvji ir piedalījušies projektu sagatavošanas un partneru meklēšanas aktivitātēs. 9 institūciju pārstāvjiem- veiksmīgāko mācību partnerību projektu īstenojājiem un profesionālās pilnveides stipendiātiem, ir bijusi iespēja piedalīties gadskārtējās Grundtvig konferencēs. Tajās popularizēti projektu rezultāti un strādāts pie priekšlikumu, ieteikumu un rekomendāciju izstrādes decentralizēto akciju pilnveidei. Šie starptautiskie forumi ir bijuši lielisks veids, kā novērtēt un vizualizēt programmas rezultātus, programmas pilnveidē iesaistīt aktīvākos un idejām bagātākos projektu dalībniekus un dot iespēju viedokļu apmaiņai un jaunu sadarbību veidošanai. Kopumā mācību partnerību projektu īstenošanā piedalījušies ap 450 institūciju administratīvā un pedagoģiskā personāla pārstāvju. Dažādos izglītojošos pasākumos projektu ietvaros iesaistīti vairāk kā 4500 dažādu mērķgrupu pieaugušie.

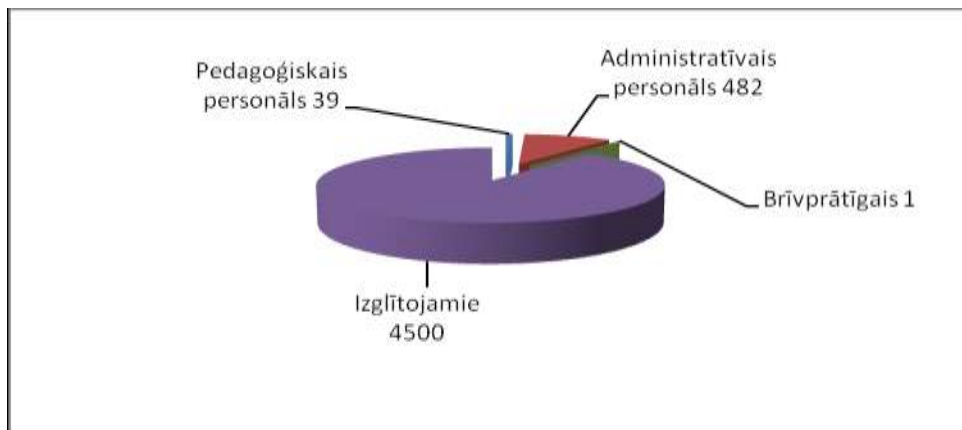
2. attēls. Grundtvig decentralizētie projekti pēc reģionālās izplatības.

Mācību partnerību īstenotāju vidū visvairāk ir nevalstisko organizāciju (23%) un pašvaldību pieaugušo izglītības centri (22%). Mazāk plaši pārstāvēti ir dažādi mācību centri (9%), augstākās izglītības iestādes (8%), kultūras organizācijas (6%), profesionālās izglītības iestādes (6%), dažāda līmeņa pašvaldības (5%), vispārizglītojošās skolas (3%), izglītības pārvaldes (3%), sporta organizācijas (3%) un cietumi (3%). Pa vienam dalībniekam ir no bibliotēku, sociālās palīdzības un veselības organizāciju, profesionālo asociāciju un pētniecības iestāžu vidus. Lielākā daļa partnerību projektu īstenoti Zemgales reģionā (30%), nedaudz mazāk Rīgas reģionā (27%), Vidzemē (20%), Latgalē (12%), Kurzemē (11%).

Profesionālās pilnveides pasākumos piedalījies personāls no 65 dažādām institūcijām. Galvenokārt iespēju tālākizglītoties izmantojuši pašvaldību, uzņēmumu un privāto informācijas, izglītības atbalsta un konsultāciju centru, augstākās izglītības iestāžu un nevalstisko organizāciju pārstāvji. Lielākā daļa stipendiātu ir no Rīgas reģiona (61%), Kurzeme (10%), Latgale (12%), Vidzeme (8%), Zemgale (9%). 76% stipendiātu bijuši no republikas nozīmes pilsētām, 21% no Latvijas pilsētām, 2% no pagastiem. Stipendiātu vidū lielākā daļa ir pedagoģiskais personāls – skolotāji, treneri, grupu vadītāji, pieaugušo izglītības institūciju administratīvais personāls (no tiem 59% ir institūciju vadītāji). Mazāk pārstāvēti ir eksperti, konsultanti. Stipendiju ir saņēmis arī viens nevalstiskās organizācijas pārstāvis, kurš kā brīvprātīgais iesaistījies multiplās sklerozes slimnieku atbalsta aktivitātēs.

3.attēls. Grundtvig decentralizēto akciju aktivitātēs iesaistītie dalībnieki.

Aptuveni 20% institūciju ir izmantojušas abu decentralizēto akciju iespējas. Piedalījušies mācību partnerību projektu īstenošanā, iepriekš izmantojot arī atbalstu projektu sagatavošanai un partneru meklēšanai. Šo institūciju personāls saņēmis arī stipendijas profesionālajai pilnveidei.

4. GRUNDTVIG DECENTRALIZĒTO AKCIJU KVALITĀTĪVO DATU ANALĪZE

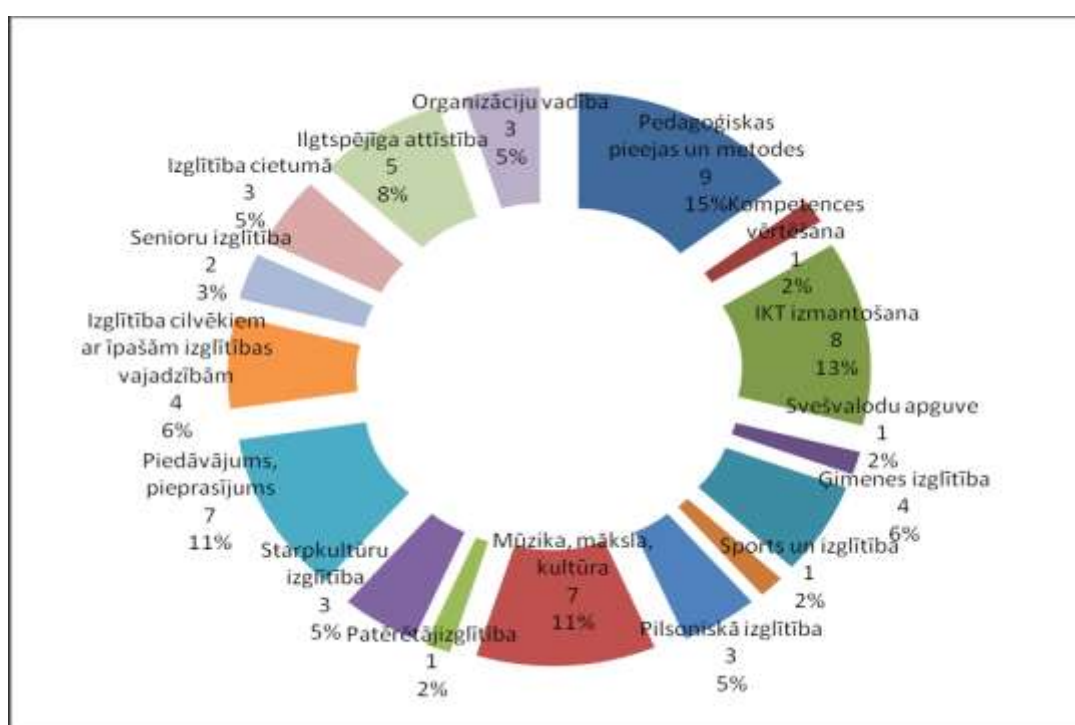
Grundtvig mācību partnerību projektos īstenošanas dažādas aktivitātes. Trīs aktivitāšu veidi īstenoti visos projektos. Viens no tiem ir mobilitātes. Partneru sanāksmēs un semināros iepazītas partnervalstu tālākizglītības un apmācības sistēmas, izziņātas partnervalstu kultūras savdabības un īpatnības, iepazīta kultūra, vēsturiskie un ekonomiskie aspekti. 57 projektu ietvaros partneru sanāksmes organizētas arī Latvijā. Ierobežotā finansējuma dēļ izglītojamo apmaiņas organizētas tikai 5 projektos. Latvijas institūcijām partnerību projektos izveidojusies sadarbība ar 25 Eiropas Savienības valstīm (visām, izņemot Luksemburgu), Turciju un Norvēģiju.

Otra no visbiežāk īstenojamajām aktivitātēm projektos ir tematiskā lauka pētniecība – vākta informācija, statistiskie dati un materiāli, veikta vides un situāciju izpēte, mērķgrupu dalībnieki intervēti un aptaujāti, lai noskaidrotu vēlmes un vajadzības, vākti un tulkoti materiāli, veikta datu salīdzinošā analīze un novērtēšana, identificēti labās prakses piemēri. Mācību partnerību projektu ietvaros skartas tēmas, kas saistītas ar:

- dažādu pedagoģisko pieeju un metožu izmantošanu pieaugušo izglītībā;
- jautājumiem par zināšanu, prasmju un iemaņu vērtēšanu ārpus formālās izglītības sistēmas;
- informācijas un komunikāciju tehnoloģiju izmantošanu dažādu pieaugušo mērķgrupu izglītības veicināšanai;
- svešvalodu mācīšanu un mācīšanos;
- patērētājiizglītību;

- starpkultūru izglītību;
- aktīvas pilsoniskas līdzdalības veicināšanu iedzīvotāju vidū;
- pieaugušo izglītības piedāvājuma un pieprasījuma izpēti un veicināšanu;
- izglītību cilvēkiem ar īpašām izglītības vajadzībām;
- senioru izglītību;
- izglītību cietumā;
- vides, veselības un ilgtspējīgas attīstības jautājumiem;
- ģimenes un vecāku izglītību;
- pieaugušo izglītības organizācijas un menedžmenta jautājumiem.

4.attēls. Mācību partnerību projektu tematiskās jomas.

Mācību partnerību projektu aktivitāšu ietvaros notikušas diskusijas par:

- reģionālās mācīšanās kultūras veidošanu;
- mūžizglītības nodrošinājumu – piedāvājuma un pakalpojumu attīstīšanu, jaunu un iedvesmojošu mācīšanas un mācīšanās metožu ieviešanu;
- pieaugušo un mūžizglītības tālākās attīstības virzieniem, ilgtspējīgas attīstības jautājumiem;
- mūžizglītību motivējošas vides veidošanu ar daudzfunkcionālām iespējām reģiona cilvēku attīstībai.

Projektos pētīta, apkopota un analizēta partnervalstu pieredze:

- sociālās aprūpes jomā, uzsvāru liekot uz sociālo darbinieku tālākizglītību;

- uzņēmējdarbības apmācībā, ar mērķi to izmantot jaunu mācību programmu attīstīšanai un esošo apmācību programmu atjaunināšanai partneru organizācijās;
- lai veicinātu atbilstošu mācību kursu un metodoloģiju izveidi, kas būtu piemērota neatkarīgo kultūras centru efektivitātes uzlabošanai un darbinieku izglītošanai;
- lai attīstītu un veicinātu inovatīvu un kopīgu stratēģiju amatniecības sektora popularizēšanai un apmācības kvalitātes uzlabošanai;
- biogrāfiskās metodes izmantošanā starppaaudžu interkulturālos mācību semināros, kā rezultātā izstrādāti metodiskie materiāli par šīs metodes izmantošanu;
- par nevardarbīgas komunikācijas veicināšanu jauniešiem no sociālā riska grupām, ar mērķi veicināt viņu sociālo kompetenču pilnveidi;
- par sabiedrības atstumtu cilvēku aktivizēšanu socializācijas aspektā, kā rezultātā izveidotas izglītojošas programmas un ieteikumi skolotājiem to izmantošanā;
- par darba metodēm, problēmām un risinājumiem sociāli un ekonomiski atstumto grupu iekļaušanai izglītības procesos, uzmanību pievēršot efektīvu mācību atbalsta sistēmu izveidei un uzturēšanai, mērķgrupu prasmju, iemaņu attīstīšanai un pašapziņas celšanai;
- par modeļiem un metodēm, kas partnervalstīs tiek izmantoti formālajā un neformālajā izglītībā iegūto zināšanu, prasmju un praktiskās darba pieredzes vērtēšanai un sertificēšanai, lai izpētītu vai ir iespējams veidot Eiropā vienotu vērtēšanas modeli profesionālajai kompetencei;
- par informāciju tehnoloģiju izmantošanu pieaugušo izglītībā (internets, videokonferences, e-apmācība, tālmācība) - pielietošanas iespējas un metodes, kvalitāte un efektivitāte, tai skaitā lai veicinātu sociāli un ekonomiski atstumto grupu iekļaušanos sabiedrībā, paplašinātu pieaugušo izglītības piedāvājumu, uzlabotu pieejamību un veicinātu skolotāju kompetences to izmantošanā;
- svešvalodu apguvē, lai attīstītu jaunas stratēģijas un veicinātu svešvalodu apguvi;
- patērētājinību jomā ar mērķi stiprināt lauku patērētājus, viņus informējot un izglītojot;
- par starpkultūru izglītības metodēm, par metodēm un pieejām, kas tiek izmantotas iecietības pret citu kultūru veicināšanai un dialoga veidošanai starp dažādām sociālajām grupām;

- par pilsoniskas sabiedrības veidošanu, kā veicināt un stiprināt iedzīvotāju sociālo un politisko līdzdalību;
- par pieejām un metodēm mērķgrupu ieinteresēšanai un motivēšanai, pozitīvas attieksmes veidošanai pret izglītību, ar mērķi veidot inovatīvus informatīvus materiālus un pasākumus;
- par cilvēku ar īpašām vajadzībām sociālās integrācijas jautājumiem, saistībā ar dzīves kvalitātes uzlabošanu, konkurētspēju darba tirgū, dialoga veicināšanu ar apkārtējo sabiedrību un apmācības veidiem;
- par ieslodzīto apmācības jaunākajām metodēm un formām, apmācības procesu kvalitāti un elastību cietumos;
- par sabiedrības veselības veicināšanas metodēm un pieredzes izplatīšanu;
- par pieejām un metodēm apkārtējās vides, vēsturiskā un kultūras mantojuma saglabāšanā, saistībā ar lauku teritoriju attīstību;
- par mūsdienīgas institūciju vadības un organizatoriskiem jautājumiem, attīstību un vīzijām.

Vairāk kā puse projektu strādājuši pie pedagoģisku un metodisku materiālu izstrādes iepriekš minētajās tematiskajās jomās. Projekta ietvaros tulkoti un veidoti materiāli ar labās prakses piemēriem, rekomendācijām, vadlīnijām un ieteikumiem, sagatavotas vairākas mācību programmas un plāni.

Organizēti dažādi pasākumi mērķgrupai – pilotkursi, videokonferences, lekcijas, darbnīcas, nometnes. Projektu aktivitātēs iesaistītas dažādas pieaugušo mērķgrupas – bezdarbnieki, cilvēki bez pamata un profesionālās izglītības, sociālo riska grupu jaunieši, invalīdi, lauku cilvēki, cilvēki pirmspensijas un pensijas vecumā, sievietes, multiplās sklerozes slimnieki, dzirdes invalīdi, ieslodzītie, sociālā riska ģimenes, represētie, internātskolu un vakarskolu audzēkņi, uzņēmēji un vides speciālisti. Projektu ietvaros organizēta pilotapmācība, kopumā ap 80 dažāda veida kursu, lekciju un semināru, dodot iespēju mērķgrupu dalībniekiem apgūt nepieciešamās priekšzināšanas datoru un interneta lietošanā, apgūt svešvalodu priekšzināšanas, iegūt zināšanas par Eiropas Savienības un pilsoniskas līdzdalības, saskarsmes mākslas un veselīga dzīvesveida jautājumiem, paaugstināt starpkultūru komunikācijas kompetences, iepazīt citu valstu tradīcijas, uzlabot sociālās prasmes, celt pašapziņu un atraisīt ar mākslu saistītas prasmes un radošo potenciālu mākslas un mūzikas nodarbībās un meistardarbnīcās. Organizētas testa videokonferences, tematiskas ekskursijas, konkursi, darbu izstādes, festivāli, uzvestas teātra izrādes. Noticis individuāls darbs ar mērķgrupu dalībniekiem no sociālā riska grupām, atbalsta grupu veidošana un

apmācība. 85% projektu īstenotāju novērtējuši, ka iesaistīšanās mācību partnerību ietvaros organizētajos pasākumos ir veicinājusi mērķgrupu dalībnieku motivāciju, entuziasmu mācīties un vēlmi tālākizglītoties. Ir piemēri, kas norāda uz projektu aktivitāšu ietekmi uz atsevišķiem mērķgrupu dalībniekiem. Dalībniekiem ir radusies vēlme tālākizglītoties, pabeigt pamatskolu, atrast darbu vai pieteikties dalībai brīvprātīgajam darbam, kur nepieciešamas tās iemaņas, kas iegūtas projektu aktivitāšu laikā, piemēram, datorprasmes. Ir daži mērķgrupu dalībnieki, kuriem projekta aktivitātes ir devušas pārliecību un ierosmi savas uzņēmējdarbības uzsākšanai. Aktivitāšu ietekmi uz mērķgrupas dalībniekiem vislabāk raksturo pašu dalībnieku izteikumi:

- Projekts deva iespēju invalīdiem un citiem vientuļiem cilvēkiem no Madlienas iziet sabiedrībā, justies starp savējiem, mazināja izstumtības sajūtu, deva jaunrades prieku. Tas bija solis sabiedrisko attiecību uzlabošanā daļā sabiedrības.

- Projekta galvenie ieguvēji ir Aknīstes – lauku mazpilsētas iedzīvotāji. Pieaugušo izglītībai šeit nav nopietnu tradīciju. Projekta aktivitātes iedrošina cilvēkus apmeklēt arī citas centra nodarbības.

- Visi projekta dalībnieki atklājuši sevī jaunas dotības un iespējas. Jauniegūtās prasmes tiek izmantotas, lai uzlabotu savas ģimenes dzīves apstākļus, kā arī lai saturīgi pavadītu savu brīvo laiku. Šie cilvēki ir kļuvuši daudz aktīvāki novada sabiedriskajā dzīvē un labprāt iesaistās arī citos pieaugušo izglītības pasākumos. Viņu pašvērtējums ir kļuvis pozitīvāks.

Trešā aktivitāte, kas īstenota visos projektos ir informācijas un rezultātu izplatīšana - informācija ievietota vietējos un reģionālos laikrakstos (61% projektu), vietējās un nacionālajā TV, radio (13%), institūciju un projektu mājas lapās (72%), organizēti informatīvi semināri, diskusijas, izstādes (31%), informācija izplatīta citu organizāciju organizētos pasākumos, starptautiskās konferencēs (24%), izdoti informatīvi materiāli (34%). Projektu ietvaros ir organizēti aptuveni 200 informatīvi un izglītojoši pasākumi, lai ar informāciju par projektu un projekta rezultātiem iepazīstinātu valsts un pašvaldību iestāžu, kultūras organizāciju darbiniekus un nevalstisko organizāciju pārstāvjus, izglītības speciālistus un interesentus. Notikuši 4 starptautiski pasākumi – konference "Pasaulē ar multiplo sklerozi", konference "Rehabilitācijas centru izveide un ieslodzīto rehabilitācija Latvijā", seminārs par lauku sieviešu bezdarba problēmām un to risināšanu Latvijā un seminārs par stāstniecības apgūšanu un attīstīšanu Eiropas kontekstā.

Projektu ietvaros dalībinstīciju personāls un iesaistītās izglītojamo grupas strādājuši ar mācīšanās un darba platformām, nodrošinot savstarpēju informācijas

apmaiņu un sadarbību. Dalībnieki vērtējuši projekta aktivitātes un sasniegto, risinājuši problēmjautājumus un konfliktsituācijas, izstrādājuši stratēģijas un plānus kopīgu mērķu sasniegšanai.

Ir atsevišķi piemēri, kas pierāda projektu aktivitāšu un rezultātu ilgtspēju. Projekta „Patērētāju izglītošanas pilnveide laukos” aktivitātes un rezultāti tika iekļauti Latvijas Valsts Patērētāju tiesību aizsardzības programmā 2005.-2007.gadam. Daugavpils pašvaldību mācību centrs ir izstrādājis un uzsācis realizēt kursu „Latviešu tautas tradicionālā kultūra”, ideja par šāda kursa nepieciešamību radusies, realizējot projektu „Nacionālās līdzības un atšķirības Eiropas Savienības valstīs”. Projekta „Pieaugušo izglītības nepieciešamības un vajadzību izpēte, stratēģijas un vadlīniju izstrāde” īstenošana ir veicinājusi Zemgales plānošanas reģiona Viesītes pašvaldības Mūžizglītības attīstības plāna 2007.–2010.gadam izstrādi. Daugavpils 38. arodvidusskolā sadarbībā ar Grīvas un Daugavpils cietumu, balstoties uz partnervalstu pieredzi, kas iegūta projektā „Pieaugušo izglītība cietumā un kā to nodrošināt ieslodzītajiem pēc atbrīvošanas” ieviestas jaunas profesionālās izglītības programmas specialitātēs "Mūrnieks" un "Šuvējs". Projekta „Stāstītprasmes attīstīšana pieaugušajiem – eiropisks skatījums” ietvaros notikusi pieredzes apmaiņa par nozari, kurai Latvijā vēl nav savas apmācības sistēmas, bet projekts ir devis vērā ņemamu ieguldījumu tās izveidē. Projekta „Starppaaudžu interkulturālās mācības Eiropā” rezultātā Latvijas Universitātes Pieaugušo pedagoģiskās izglītības centrā izstrādāts darbsemināru cikls par biogrāfiskās metodes izmantošanu pieaugušo izglītībā un tālākizglītībā, un sadarbībā ar Skolotāju izglītības nodaļu šī metode tiek izmantota arī topošo skolotāju izglītošanā. Projekta „Hanzas izglītības savienība” rezultātā Liepājas Pedagoģijas augstskolas Reģionālais tālmācības centrs uzsācis darbu pie studiju kursa "Mūsdienu Latvijas socioloģijas problēmas" programmas sagatavošanas, kas paredz kursa apguvē izmantot videokonferences ar projekta partneriem. Projekta „Ilgtspējīga attīstība un modernās informāciju tehnoloģijas pieaugušo izglītībā” ietvaros pilnveidota un Grundtvig kursu datu bāzē iekļauta tālākizglītības programma. Projekta „Prenatālās izglītības pasniedzēju un popularizētāju apmācība vecāku kompetences veicināšanai” aktivitātes veicinājušas starptautiska kongresa organizēšanu Latvijā. Daļēji pateicoties arī projekta „Pieaugušo izglītība un īpašās izglītības vajadzības – Eiropas līmeņa izaicinājums” aktivitātēm, ir izdevies Kārļa Kažociņa Madlienas mūzikas un mākslas skolai uzbūvēt uzbrauktuvi cilvēkiem ar īpašām vajadzībām. Projekta „Pirmie soļi digitālajā pasaulē” aktivitātes papildinājušas Latvijas Informācijas un komunikāciju tehnoloģiju asociācijas iniciatīvu e-apmācīts rajons Aizkrauklē. Saulaines Profesionālajā

vidusskolā projekta „Artisan Aventure” rezultātā uzsākta tālākizglītības programmas „Pavārs” realizācija. Pateicoties projekta „Radoša klausīšanās – paplašināta neformāla mācīšanās, lai veicinātu mūzikas pieredzi” meistardarbnīcām Milānā, džeza festivālā Latvijā kā pasniedzēji un mākslinieki piedalījās arī šī projekta ārvalstu partneri. Vairāku projektu rezultātā starp projektu partneriem ir izveidojusies tālāka sadarbība, tiek veidoti jauni projekti un meklētas citas nākotnes sadarbības iespējas.

Vērtējot mācību partnerību ietekmi uz pieaugušo izglītību, dalībnieki savās atskaitēs ir atzīmējuši, ka projekti palīdz veicināt izpratni par pieaugušo izglītības vajadzībām, pievērst dažādu līmeņu vadošo darbinieku uzmanību pieaugušo izglītības jautājumiem, kā arī piesaistīt resursus. Projektu dalībnieki ir novērtējuši mācību partnerības kā:

- veicinošas institūcijas personāla personīgo un profesionālo kompetenču attīstībai un motivēšanai, kas atstājusi jūtamu ietekmi uz piedāvāto izglītības programmu un pasākumu kvalitāti, jo liek izvērtēt esošo darbību, salīdzināt, meklēt inovatīvus risinājumus un turpināt darboties jaunā kvalitātē, piedāvājot jaunas neierastas metodes, pieejas un formas;
- atbalstošas starptautiskās sadarbības uzsākšanai vai paplašināšanai, kas licis pārskatīt institūciju nākotnes plānus un perspektīvas.

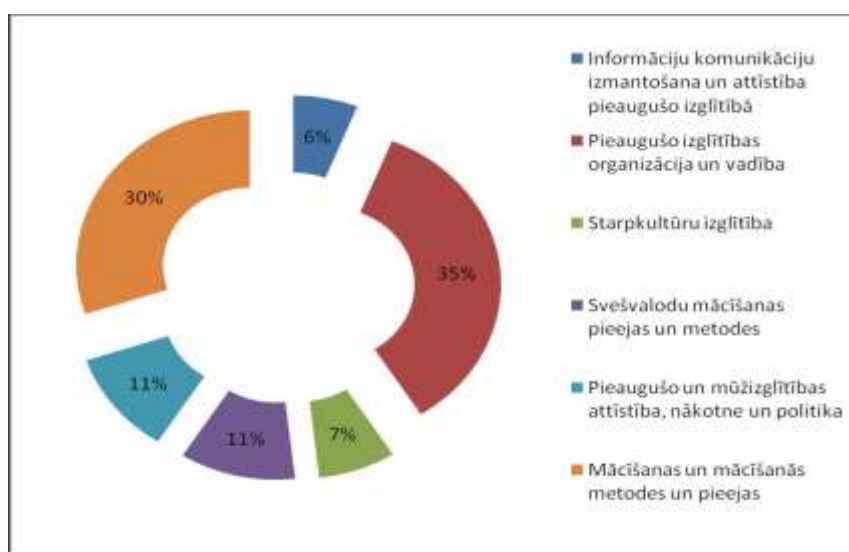
94% mācību partnerību dalībnieku, atzinuši, ka līdzdalība ir stiprinājusi institūciju starptautiskās sadarbības perspektīvas. 84% dalībnieku atzinuši, ka iesaistīšanās aktivitātēs cēlusi institūciju atpazīstamību un nozīmību līdzīgu organizāciju vidū. 67% dalībnieku atzinuši, ka kļuvis vieglāk piesaistīt un ieinteresēt sadarbības partnerus un izglītojamos.

Pieaugušo izglītības personāla profesionālās pilnveides aktivitātes bijušas saistītas ar tādām tēmām kā informāciju komunikāciju izmantošana un attīstība pieaugušo izglītībā, pieaugušo izglītības organizācija un vadība, starpkultūru jautājumi, svešvalodu mācīšanas pieejas un metodes, pieaugušo un mūžizglītības attīstība, nākotne un politika, mācīšanas un mācīšanās metodes un pieejas. Kursos, semināros, konferencēs un praktiskā darbā iegūtas zināšanas par to kā efektīvi organizēt pieaugušo izglītības nedēļu, kā kļūt par labu pieaugušo izglītotāju, kā veidot sadarbību un projektus pieaugušo izglītībā, skarti jautājumi par eksperimentālām mācību metodēm, mācību efektivitāti un kvalitāti, cilvēkresursu un pieaugušo izglītības institūciju vadību, skolotāja kompetencēm kultūras mācības attīstīšanai jauktās grupās un e-apmācību.

Ikviens no profesionālās pilnveides stipendiju saņēmēšajiem dalībniekiem apstiprina, ka jauniegūtās zināšanas, prasmes un iemaņas izmanto ikdienas darbā. Ir

arī daži piemēri, kur līdzdalībaursos ir veicinājusi jaunu aktivitāšu uzsākšanu. Jauniegūtās zināšanas un pieredze palīdzējusi izveidot bērnu un jauniešu centrā „Laimīte” keramikas studiju. Pēc starpkultūru izglītības kursa Īslandē strādāts pie jaunas profesionālās pilnveides kursa programma, kas šobrīd ir iekļauta Mūžizglītības programmas Comenius/Grundtvig datu bāzē.

5.attēls. Apmeklēto profesionālās pilnveides pasākumu tematiskās jomas.

Dalībnieki atzinuši, ka iespēja saņemt stipendiju līdzdalībai profesionālās pilnveides pasākumiem Eiropā ir ļāvusi attīstīties profesionāli, atvērusi jaunām idejām, palīdzējusi uzlabot svešvalodu zināšanas un izmantošanas praksi, ļāvusi mācīties no citu valstu kolēģiem un nodibināt noderīgus kontaktus.

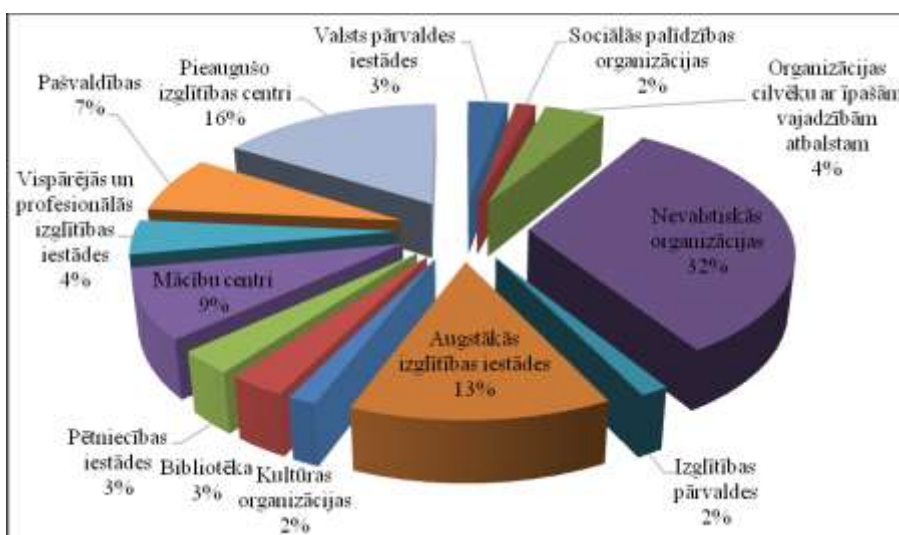
Līdzdalību programmas aktivitātēs par ļoti vērtīgu atzinuši apmēram 60% dalībnieku, kā noderīgu 40% dalībnieku. Aptuveni 90% dalībnieku atzinuši, ka līdzdalība ir veicinājusi pārliecību un vēlmi iesaistīties Eiropas sadarbības aktivitātēs arī turpmāk. Dalībnieki programmas aktivitātes kā noderīgas gatavi ieteikt citām pieaugušo izglītības sektorā strādājošām institūcijām un kolēģiem.

Aptuveni 70% dalībnieku novērtējuši, ka līdzdalība Grundtvig programmas aktivitātēs devusi nozīmīgu ieguldījumu pieaugušo izglītības satura attīstībā, veicinājusi izmantoto pedagoģisko pieeju un metožu daudzveidību, kā arī institūciju organizācijas un vadības pilnveidi. 91% dalībnieku atzinuši, ka programmas ietekmē augusi pieaugušo izglītības kvalitāte.

5. DALĪBNIĒKU APTAUJA UN REZULTĀTI

Analizējot Grundtvig decentralizēto akciju ietekmi, 2008.gada novembrī tika veikta aptauja. Par aptaujas mērķa grupu tika izvēlēti Grundtvig dalībnieki, kuri laika periodā no 2001. Līdz 2006.g. piedalījušies decentralizētajās akcijās, kā arī šajā periodā programmas aktivitātēs iesaistītie eksperti, konsultanti un pieaugušo izglītības speciālisti. Aptaujas mērķis bija uzzināt bijušo dalībnieku vērtējumu par programmas ietekmi ilgākā laika periodā. Tika izsūtītas 165 aptaujas anketas. Uz aptauju atsaukušies 28 jeb 45% no Grundtvig mācību partnerību dalībniekiem, 20 jeb 33% no pieaugušo izglītības personāla pārstāvjiem, kuri saņēmuši stipendijas profesionālajai pilnveidei, un 14 pieaugušo izglītības speciālisti un eksperti.

6. attēls. Aptaujāti dalībnieku pārstāvētās institūcijas.

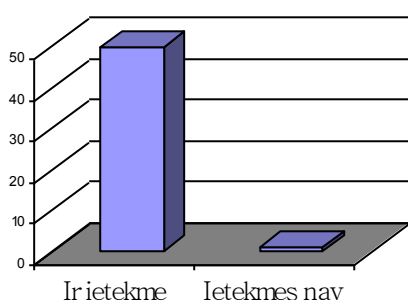
Aptaujāto vidū 34% ir institūciju vadošais personāls, 25% pedagoģiskais personāls, 41% izglītības speciālisti un eksperti.

Aptaujā dalībnieki tika lūgti novērtēt Grundtvig programmas ieguldījumu pieaugušo izglītības organizāciju kapacitātes stiprināšanā, norādot galvenos ietekmes faktorus un jomas, kā arī dot savu vērtējumu par programmas ietekmi uz neformālo pieaugušo izglītības vidi. Aptaujas dalībnieki ir novērtējuši arī programmas aktivitāšu ilgtspēju.

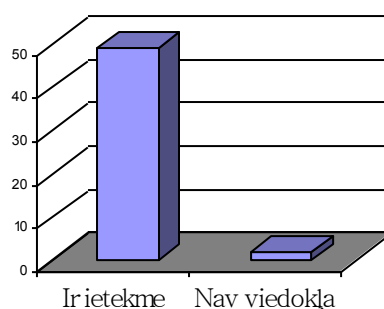
Aptaujas dalībnieku vērtējums par programmas ietekmi ir ļoti pozitīvs. 98% aptaujāto ir atzinuši, ka Grundtvig programma ir devusi ieguldījumu pieaugušo izglītības organizāciju kapacitātes stiprināšanā. 96% aptaujāto pozitīvi novērtējuši arī programmas ieguldījumu neformālās pieaugušo izglītības atbalstam un veicināšanai.

7.attēls. Ietekmes vērtējums.

Ietekme uz institūciju kapacitāti

Ietekme uz neformālo pieaugušo izglītību

Vērtējot programmas ietekmi institūciju kapacitātes stiprināšanā, minēti 10 ietekmes faktori. Tie saranžēti prioritārā secībā, ņemot vērā doto atbilžu biežumu. Līdzdalība programmas aktivitātēs pieaugušo izglītības institūcijām:

1. Palīdzējusi iepazīt Eiropas pieredzi un atvieglojusi mobilitātes iespējas.
2. Veicinājusi starptautiskās sadarbības pieredzi un attīstību.
3. Devusi ieguldījumu personāla attīstībā.
4. Veicinājusi mācību satura, metožu pilnveidi un izstrādi.
5. Veicinājusi jauninājumu ieviešanu organizācijas darbībā.
6. Veicinājusi institūcijas atpazīstamību.
7. Veicinājusi vietējo, reģionālo, nacionālo sadarbības tīklu veidošanos.
8. Veicinājusi organizācijas līdzšinējās darbības izvērtēšanu un jaunu stratēģisku mērķu noteikšanu.
9. Veicinājusi organizācijas vadības un darbības pilnveidi un attīstību.
Palīdzējusi uzlabot organizācijas pakalpojumu kvalitāti.

Vērtējot programmas ietekmi uz neformālo pieaugušo izglītības vidi, minēti 15 ietekmes faktori. Tie saranžēti prioritārā secībā, ņemot vērā doto atbilžu biežumu. Grundtvig decentralizētās akcijas ir:

1. Veicinājušas pieredzes apmaiņu un Eiropas dimensijas ieviešanu neformālajā pieaugušo izglītībā.
2. Veicinājušas izpratni un stiprinājušas pilsonisko aktivitāti, starpkultūru dialogu, dzimumu līdztiesību un personības pilnveidi.
3. Palīdzējušas popularizēt labās prakses pieredzi.
4. Sekmējušas dažāda vecuma un mērķgrupu cilvēku dalību pieaugušo neformālajā izglītībā.
5. Sekmējušas jauninājumu ieviešanu neformālajā pieaugušo izglītībā.

6. Palīdzējušas veidot izpratni par neformālās pieaugušo izglītības nozīmi mūžizglītības kontekstā.
7. Sekmējušas neformālās pieaugušo izglītības kvalitāti.
8. Palielinājušas neformālās pieaugušo izglītības piedāvājumu, pievilcīgumu un pieejamību.

Veicinājušas pieaugušo izglītības iestāžu sadarbības stiprināšanu, sadarbības tīklu

apzināšanu un attīstīšanu.

Sekmējušas radošo darbību, konkurētspēju, nodarbinātības iespējas un uzņēmību.

9. Palīdzējušas stiprināt neformālās pieaugušo izglītības nozīmi Latvijas izglītības sistēmā.

10. Veicinājušas dažāda līmeņa atbalstu neformālajai pieaugušo izglītībai.

Veicinājušas neformālās pieaugušo izglītības atpazīstamību un atzīšanu.

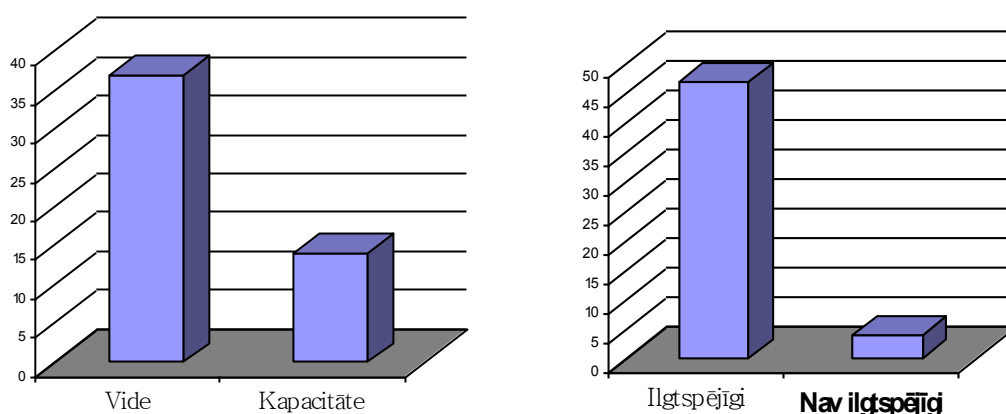
11. Palīdzējušas veidot pilsonisku, demokrātisku un atklātu sabiedrību.

12. Palīdzējušas stratēģisko, plānošanas dokumentu izstrādē attiecībā uz pieaugušo izglītības

attīstību vietējā, reģionālā un nacionālā līmenī.

73% aptaujāto atzinuši, ka programmas ietekme vairāk jūtama uz neformālo pieaugušo izglītības vidi. Vērtējot programmas aktivitāšu un rezultātu ilgspēju, 92% aptaujāto atzinuši, ka ietekme jūtama arī pēc līdzdalības programmas aktivitātēs.

8.attēls. Ietekmes jomu un ilgspējas vērtējums.

Pašu aptaujāto komentāri un atzinumi vislabāk raksturo programmas ietekmi un ilgspēju:

- Pateicoties Grundtvig programmai, neformālās pieaugušo izglītības pasākumos ir piedalījušies ļoti daudzi rajona iedzīvotāji. Vairākiem rajona iedzīvotājiem un

pašvaldību darbiniekiem ir bijusi iespēja iepazīt savus domu biedrus vai kolēģus citās Eiropas valstīs. Ogres rajonā Grundtvig programma ir pamanīta. Šī mums ir paliekoša pieredze.

- Ar Grundtvig programmu lecavas novadā sākās apvērsums pieaugušo izglītības aktivitātēs. Trīs gadu laikā vairāk kā 300 lecavas iedzīvotāju piedalījās projekta aktivitātēs – visa sabiedrība tika informēta par to, kas notiek projektā, gan ar mediju palīdzību, gan ar darbu izstādēm. Šī aktivitāte turpinās vēl joprojām, pieaugušo izglītības nozīme ir apzināta un novērtēta, iedzīvotāji ir ieinteresēti un aizrautīgi.
- Mācību partnerības ir pielīdzināmas mācību praksei visās dzīves jomās. Īpaši lauku organizācijām, kas darbojas neformālajā pieaugušo izglītībā, programma ir lielākais un draudzīgākais sabiedrotais.
- Tas bija atsperspunkts IKT ieviešanai studijās, ko uzsākām īstenot šogad. Iegūtā dažādu līmeņu institucionālā un starptautiskā sadarbības pieredze ļāva mums veiksmīgi iekļauties inovāciju ieviešanas procesa starptautiskajos, uz praksi orientētajos, pētnieciskajos tīklos.
- Mūsu pagastā projekts ir veicinājis gan tālaku interesi par mācību turpināšanu, gan uzņēmējdarbības attīstību, gan pilsoniskuma veidošanu. Bijušie projekta dalībnieki, kas vairumā bija bezdarbnieki, tagad vai nu turpina mācības dažādosursos un pat augstskolā, ir atraduši darbu un reģistrējuši individuālo darbu, ir pat nodibināts uzņēmums.
- Mans personīgais guvums no šī kursa bija neatsverams. Tika izspēlētas dažādas problēmu situācijas. Bija arī tādas, kuras 2006.gadā varbūt vēl nevarētu būt uzskatāmas par Latvijas apstākļiem problemātiskām (piem., bēgļu integrēšana sabiedrībā), bet globalizācijas ietekmē šīs problēmas sasniedz arī mūs. Ir svarīgi būt sagatavotam. Man personīgi ļoti noderēja nevardarbīgas komunikācijas prasmju apgūšana. Ar šo pieredzi iepazīstināju savus studentus un arī kolēģus. Tā darbojas! Seminārs man palīdzēja un vēl joprojām palīdz man darbā.
- Programma palīdzēja man saskatīt arī citas vērtības, citu attieksmi un citu lietu nozīmi, atmett aizspriedumus un ieviest dzīvē vairāk mīlestības pret sev svešiem cilvēkiem. Šķiet, ka tie ir labākie rezultāti – cilvēka garīgā pilnveide, savu kļūdu apzināšana un mainīšanās, paņemot līdzi arī apkārtējos.

7. SECINĀJUMI UN IETEIKUMI

Grundtvig decentralizēto akciju statistisko datu un dalībnieku atskaišu analīze, nacionālās aģentūras dokumentācijas par akciju ieviešanu un īstenošanu izpēte, pētījuma ietvaros veiktā dalībnieku un ekspertu aptauja ļauj pietiekami daudzpusīgi izvērtēt programmas nozīmi un ietekmi uz programmas dalībniekiem un pieaugušo izglītību Latvijā.

Ārvalstu divpusējo, daudzpusējo donoru nozīmei pieaugušo izglītībā jau kopš 1990. gada vidus ir būtiska loma. Bieži tas ir bijis vienīgais atbalsts starptautiskās pieredzes apmaiņai par pieaugušo izglītības pētījumiem, metodoloģijām, mācību programmām, modeļiem, plāniem un praktiskā darba jautājumiem. Laika periodā no 2001. līdz 2006. gadam Grundtvig programma ir bijusi viens no trijiem finansēšanas avotiem, līdzās Ziemeļvalstu ministru padomes un Leonardo da Vinči programmām, kas bijis pieejams pieaugušo izglītības sektorā strādājošiem. Jāatzīst gan, ka šo programmu ietvaros galvenais uzsvars ir likts uz pieredzes apmaiņu. Maz ir bijis iespēju ar šo programmu palīdzību veidot taustāmus rezultātus un institūcijām iegūt administratīvu atbalstu. Ņemot vērā, ka institūcijām ir maz pašu resursu, tiek ļoti rūpīgi izvērtēts, kuros projektos ir lietderīgi piedalīties.

Grundtvig decentralizēto akciju budžets laika periodā no 2001.-2006.gadam ir bijis salīdzinoši neliels. Ja rēķinātu uz kopējo dalībnieku skaitu, individuālajiem stipendiātiem, mācību partnerību aktivitātēs iesaistīto personālu un mērķgrupu dalībniekiem, kas iesaistīt projektu aktivitātēs, tas būtu ne vairāk kā aptuveni 170 eiro katram.

Latvijā netiek veikta statistisko datu uzskaitē par institūciju skaitu, kuras piedalās neformālajā pieaugušo izglītībā, līdz ar to ir grūti novērtēt cik lielu daļu no tām ir aptvērusi Grundtvig programma. Tomēr, ja ņem vērā, ka nevalstisko organizāciju vien Latvijā šobrīd ir reģistrēts vairāk kā 1300, arvien biežāk neformālās pieaugušo izglītības jautājumiem uzmanību pievērš arī formālās izglītības iestādes, savu vietu pieaugušo izglītības sistēmā sāk apzināties un novērtēt kultūras organizācijas, bibliotēkas, muzeji un rehabilitācijas iestādes, programmas aptverto iestāžu skaits ir neliels.

Daudzveidība un dažādība - dalībinstīcijās, tēmās, mērķgrupās, ir Grundtvig decentralizēto akciju pluss. Iespēja piedalīties ir ļoti plašam, pēc darbības profila atšķirīgam institūciju lokam, ļoti plašs un dažāds ir arī apskatāmo tēmu un jautājumu loks, projekti tiek vērsti uz dažādām izglītojamo mērķgrupām. Grundtvig mācību partnerību projektos ļoti veiksmīgi tiek realizēta sadarbība starp izglītības un kultūras institūciju, sporta, ārstniecības un sociālās aprūpes iestādēm, baznīcu, nevalstiskajām organizācijām un citām institūcijām ar mērķi paplašināt pieaugušo izglītības pieejamību

un daudzveidību. Tieši šī dažādība paver daudz plašākas iespējas pieredzes apmaiņai un ļauj iegūt daudzpusīgu redzējumu un izpratni par pieaugušo izglītības procesiem Eiropā. Projektu eksperimentālais raksturs ir pateicīga vide sadarbībai, kā arī radošām un inovatīvām idejām un rezultātiem. Organizāciju un dalībnieku interese par programmu, vēlme turpināt iesaistīties aktivitātēs, kā arī ieteikt tās citiem, ir garants tam, ka programma ir spējusi piedāvāt ko vērtīgu, nozīmīgu un motivējošu.

Neskatoties uz to, ka katrai programmas akcijai ir konkrēts mērķis un mērķa grupa, ietekme bieži ir starpnozaru. Pieredzes apmaiņas laikā ar kolēģiem apspriežamie jautājumi visbiežāk iziet ārpus sākotnēji nospraustajiem mērķiem un uzdevumiem. Par programmas ilgspēju liecina arī tas, cik sazarota un intensīva ir sadarbība pēc projektu aktivitātēm. Kā liecina apkopotie dati, lielākoties tā turpinās, tiek uzturēti personīgie un profesionālie kontakti, veidoti jauni projekti.

Programmas dalībnieki programmas devumu organizāciju attīstībā ir novērtējuši ļoti augstu un atzīst, ka tā ir būtiski ietekmējusi tālākos mērķus un virzību. Var teikt, ka Latvijas pagastos un rajonos, kur projekti īstenoti, programma ir pamanīta un novērtēta. Īpaši to veicinājušas mobilitāšu iespējas, kā arī tas, ka mobilitātēs, lai gan ierobežotā daudzumā, bet ir bijusi iespēja iesaistīt arī pieaugušo mērķgrupu dalībniekus. Tieši pieredze, kas iegūta ārpus Latvijas, tiekoties ar citu Eiropas valstu kolēģiem, domubiedriem un pieaugušajiem, ir vērtējama kā paliekoša. Iespēja projektu ietvaros ar dažādu izglītojošo aktivitāšu palīdzību iesaistīt izglītojamo mērķgrupu dalībniekus, īpaši sociālās un ekonomiskās atstumtības riskam pakļautās iedzīvotāju grupas, ar ierobežotām iespējām izglītības apgūvē viņu dzīves, tai skaitā rehabilitācijas iestādēs un ieslodzījuma vietās, ir veicinājusi šo cilvēku izaugsmi – uzņēmību, patstāvību, atbildību un gatavību mācīties mūža garumā. Neskatoties uz to, ka programmas pirmajos gados, līdz brīdim, kad Latvija tika uzņemta Eiropas valstu savienībā, īstenoto projektu un piešķirto stipendiju skaits ir bijis neliels, tas tomēr ir devis savu ieguldījumu izpratnes un pozitīvas attieksmes veidošanai par Eiropas Savienību. Grundtvig ietvaros ir bijusi iespēja atbalstīt un risināt jautājumus, kas skar mērķgrupas, kuras valsts atbalstītajos un ES struktūrfondu projektos netiek nodrošinātas, piemēram, pensijas vecuma cilvēki.

Decentralizētās akcijas var nosaukt par dzīvesprasmju skolu. Tā ir iespēja pilnveidot personiskās un attīstīt profesionālās prasmes. Programmas aktivitātēs iesaistītais personāls ir pilnveidojis starptautisku projektu sagatavošanas un vadības, pasākumu organizēšanas, prezentācijas, komunikācijas un pašvērtēšanas prasmes, papildinājis svešvalodu zināšanas un prasmi strādāt komandā. Programmas ietekmē

palielinājusies dalībnieku atvērtība jaunajam un citādam. Piedalīšanās programmā daudziem ir bijis kā atspēriena punkts, lai uzsāktu jaunas aktivitātes, saskatītu iespējas savai attīstībai un perspektīvai. Aktivitātes ir rosinājušas arī vairāk interesēties par savām saknēm un tradīcijām. Kā rāda aptaujas rezultāti decentralizēto akciju ietvaros iegūtās zināšanas, prasmes un iemaņas tiek pielietotas un ir dzīvas arī vairākus gadus pēc līdzdalības programmas aktivitātēs.

Decentralizētajām akcijām ir vērojama gan tieša, gan netieša ietekme uz pieaugušo izglītības sektoru. Tieša ietekme ir vērojama uz institūciju kapacitāti – personāla attīstība, pedagoģiskā un metodiskā materiāla papildināšana, starptautiskās sadarbības perspektīvu nostiprināšana, darbības novērtējums un atpazīstamība. Ietekme uz neformālo pieaugušo izglītības vidi vairāk vērtējama kā netieša. Katrs no projektiem ir aktīvi veicinājis izpratni par līdztiesības, starpkultūru izglītības, rasisma, ksenofobijas jautājumiem. Līdzdalība projektos ir sekmējusi kooperēšanos un solidaritāti starp vietējām organizācijām, pastiprinot dabiskos kontaktus visos līdzdalības līmeņos. Veidojusies labāka izpratne profesionāļu vidū par pieaugušo izglītības un mūžizglītības procesiem un attīstības virzieniem Eiropā. Ļoti pozitīvi vērtējama un vērtīga ir starpvalstu sadarbība mācību materiālu izstrādē. Institūcijām ir iespēja esošo mācību saturu, izmantotās pieejas un metodes salīdzināt, izvērtēt un attīstīt atbilstoši labākajiem prakses piemēriem Eiropā. Tas ir tieši ietekmējis un devis ieguldījumu pieaugušo izglītības pieejamības, daudzveidības veicināšanā un kvalitātes pilnveidē. Liela daļa no programmas dalībniekiem pēc līdzdalības aktivitātēs strādā kā multiplikatori, jauniegūtās zināšanas, prasmes un pieredzi nododot tālāk. Tāpat šie dalībnieki lielā mērā ir palīdzējuši programmai piesaistīt jaunus dalībniekus. Pieaugušo izglītības speciālisti, skolotāji, treneri ir tie, kas spēlē galveno lomu, lai mūžizglītība kļūtu par realitāti. Viņi ir tie, kas veicina audzēkņu zināšanu, kompetenču un iemaņu attīstību. Cilvēciskais faktors, institūciju personāla ieinteresētība, entuziasms un aktivitāte ir tā, kas garantē arī Grundtvig programmas aktivitātēm pozitīvus rezultātus un ilgspēju. Vairāk uzmanības būtu jāpievērš profesionālās pilnveides kursu daudzveidībai un kvalitātei, un to atbilstībai tieši pieaugušo izglītības speciālistu vēlmēm un vajadzībām.

Interesanti, ka, salīdzinot dalībnieku vērtējumus par programmas ietekmi, neilgi pēc līdzdalības aktivitātēs kā lielākie ieguvumi tiek minēti tie, kas saistīti ar institūciju kapacitātes celšanu. Atskatoties uz programmas ieguldījumu ilgākā laika periodā, lielākā daļa atzīst, ka programma tomēr vairāk ietekmējusi neformālo pieaugušo izglītības vidi.

Mācību partnerības pašas par sevi ir spilgts neformālās pieaugušo izglītības piemērs. Projektu aktivitātēs tiek iekļauti un īstenoti vairāki būtiski principi, uz ko balstās neformālā izglītība. Projektu dalībnieki mācās darot, mācās strādāt komandā, pieņemt apkārtējos un sadarboties, mācās mācīties - analizē savu pieredzi, gūst jaunas zināšanas un izmanto tās jaunās darba un dzīves situācijās.

Visbūtiskāk programmas decentralizētās akcijas ietekmē nelielas, jaunas, starptautiskā sadarbībā nepieredzējušas organizācijas. Tas pats attiecas arī uz šo organizāciju personālu. Decentralizēto akciju ietvaros pēc iespējas vairāk būtu atbalstāma un veicināma tieši šo institūciju un dalībnieku iesaiste. Ģeogrāfiski pieaugušo izglītības aktivitātes strauji sarūk virzienā no republikas nozīmes pilsētām, lielākajiem administratīvajiem centriem Latvijas robežas virzienā. Tieši šajos attālākajos rajonos un pagastos decentralizētās akcijas dod īpaši nozīmīgu ieguldījumu pieaugušo izglītības aktivitāšu veicināšanā un iedzīvotāju izpratnes radīšanā par mūžizglītības procesiem un to nozīmi katra profesionālajā un ikdienas dzīvē.

Projektu dalībnieki, īpaši jau mazās un nevalstiskās organizācijas, pēc projektu noslēguma vieni paši bieži vien nespēj tālāk attīstīt projekta iestrādes. Tā piemēram, bieži pietrūkst finanšu un cilvēkresursu apkopoto materiālu tulkošanai, tālākai izplatīšanai, iesākto mērķgrupu aktivitāšu turpināšanai, mājas lapu uzturēšanai. Svarīgi būtu programmas vadošajām un uzraugošajām institūcijām identificēt labākos un veiksmīgākos projektus un to rezultātus un meklēt iespējas, piesaistošus un pamanāmus ceļus, projektu iestrāžu popularizēšanai. Tas sekmētu labās prakses izplatību un ļautu vieglāk piesaistīt resursus ideju un iestrāžu tālākai attīstībai.

Ja salīdzina valsts stratēģiskās prioritātes un iniciatīvas pieaugušo izglītības un mūžizglītības jomā atbilstošajā programmas periodā, var apgalvot, ka Grundtvig decentralizēto akciju aktivitātes un rezultāti ir bijuši tiem atbalstoši un papildinoši – aktivitātes un rezultāti ir devuši savu ieguldījumu pieaugušo izglītības piedāvājuma un pieejamības veicināšanā, aktivitāšu ietvaros veicināta kultūras potenciāla izmantošana harmoniskas personības izaugsmei visa mūža garumā, izmantotas mūsdienīgas tehnoloģijas un risinājumi, lai paplašinātu izglītības un kultūras resursu pieejamību cilvēka radošo spēju un talantu izkopšanai un zināšanu padziļināšanai, attīstīti sabiedrības grupu vajadzībām atbilstoši kreatīvi un interaktīvi izglītības produkti.

Mūžizglītības politikas pamatnostādņēs uzsvars tiek likts uz pieaugušo izglītību, kas tiek atzīts par vājāko posmu izglītības nodrošināšanas procesā Latvijā. Grundtvig decentralizētās akcijas ir viens no tiem instrumentiem, kas palīdz stiprināt šo posmu un

veicina tā attīstību, palīdz piesaistīt neformālās pieaugušo izglītības aktivitātēm uzmanību un plašāku mērķauditoriju.

Pieaugušo izglītības nozīme nodarbinātības un mobilitātes veicināšanā Eiropas Savienībā, tostarp Latvijā, ir atzīta. Tomēr vēl joprojām šim izglītības sektoram būtu nepieciešama lielāka atzīšana un atpazīstamība. Neformālā izglītība un ikdienas mācīšanās vēl aizvien nav vienlīdzīgā statusā ar formālo izglītību, un tā vēl aizvien nav skaidri formulēts un integrēts mūžizglītības politikas un prakses elements. Grundtvig programma ir viens no instrumentiem, kas var palīdzēt šim izglītības sektoram attīstīties, īpaši sadarbībā ar programmas dalībniekiem un programmas vadošajām un uzraugošajām institūcijām.

Izmantotie informācijas avoti un resursi

Interneta vietnes:

www.apa.lv

http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme/doc86_en.htm.

VA „Akadēmisko programmu aģentūra” gada pārskati.

Grundtvig decentralizēto akciju dalībnieku atskaites un šo atskaišu apkopojumi par laika periodu no 2001. – 2006.g. (līgumi nr. 2001-1521/001-001, 2002-1191/001-001 SO2 3ADEC, 2003-3046/001-001 SO2 3ADEC, 2004-1708/001-001 SO2 3ADEC, 2005-1004/001-001 SO2 3ADEC, 2006-0208/001-001 SO2 3ADEC)

Izglītības attīstības koncepcija 2002.-2005. gadam.

LR Saeimas 26.10.2005. apstiprinātais ilgtermiņa konceptuālais dokuments “Latvijas izaugsmes modelis: Cilvēks pirmajā vietā”.

Latvijas Nacionālais rīcības plāns nabadzības un sociālas atstumtības mazināšanai.

Latvijas Nacionālā Lisabonas programma 2005-2008.gadam.

Invaliditātes un tās izraisīto seku samazināšanas politikas pamatnostādnes 2005.-2015.gadam.

Mūžizglītības politikas pamatnostādnes 2007.-2013. gadam.

APTAUJAS ANKETA

par Grundtvig decentralizēto akciju ietekmi uz institūciju kapacitāti un neformālo pieaugušo izglītības vidi

Lūdzu, norādiet vai laika periodā no 2001. – 2006. gadam jūs vai jūsu organizācija ir piedalījusies ES izglītības programmas Socrates apakšprogrammā Grundtvig (var atzīmēt vairākus)?

- Organizācija piedalījusies Mācību partnerībā
- Esmu piedalījies savas organizācijas īstenotajā Mācību partnerībā
- Esmu piedalījies citas organizācijas īstenotās Mācību partnerības aktivitātēs
- Esmu izmantojis stipendiju profesionālajai pilnveidei
- Esmu informēts par programmas darbībām un rezultātiem

Vai, jūsu prāt, Grundtvig programma ir devusi ieguldījumu pieaugušo izglītības organizāciju kapacitātes stiprināšanā?

- Jā Nē

Ja, atbilde ir pozitīva, lūdzu, atzīmējiet prioritārā secībā 5, jūsu prāt, svarīgākās jomas, kurās programmas ietekme bijusi/ir jūtama.

- Veicinājusi organizācijas līdzšinējās darbības izvērtēšanu un jaunu stratēģisku mērķu noteikšanu
 - Veicinājusi organizācijas vadības un darbības pilnveidi un attīstību
 - Devusi ieguldījums personāla attīstībā
 - Veicinājusi starptautiskās sadarbības pieredzi un attīstību
 - Palīdzējusi iepazīt Eiropas pieredzi un atvieglojusi mobilitātes iespējas
 - Palīdzējusi uzlabot organizācijas pakalpojumu kvalitāti
 - Veicinājusi mācību satura, metožu pilnveidi un izstrādi
 - Veicinājusi jauninājumu ieviešanu organizācijas darbībā
 - Veicinājusi institūcijas atpazīstamību
 - Veicinājusi vietējo, reģionālo, nacionālo sadarbības tīklu veidošanos
- Cits (nosaukt):

Vai, jūsu prāt, Grundtvig programma ir devusi ieguldījumu neformālās pieaugušo izglītības atbalstam un veicināšanai?

- Jā Nē

Ja, atbilde ir pozitīva, lūdzu, atzīmējiet prioritārā secībā 5, jūsu prāt, svarīgākās jomas, kurās programmas ietekme bijusi/ir jūtama.

- Sekmējusi neformālās pieaugušo izglītības kvalitāti
- Sekmējusi jauninājumu ieviešanu neformālajā pieaugušo izglītībā
- Veicinājusi pieredzes apmaiņu un Eiropas dimensijas ieviešanu

- † Programmas ietekmē palielinājies neformālās pieaugušo izglītības piedāvājums, pievilcīgums un pieejamība
 - † Veicinājusi izpratni un stiprinājusi pilsonisko aktivitāti, starpkultūru dialogu, dzimumu līdztiesību un personības pilnveidi
 - † Sekmējusi radošo darbību, konkurētspēju, nodarbinātības iespējas un uzņēmību
 - † Sekmējusi dažāda vecuma un mērķgrupu cilvēku dalību pieaugušo neformālajā izglītībā
 - † Veicinājusi neformālās pieaugušo izglītības atpazīstamību un atzīšanu
 - † Palīdzējusi stiprināt neformālās pieaugušo izglītības nozīmi Latvijas izglītības sistēmā
 - † Palīdzējusi veidot izpratni par neformālās pieaugušo izglītības nozīmi mūžizglītības kontekstā
 - † Veicinājusi dažāda līmeņa atbalstu neformālajai pieaugušo izglītībai
 - † Palīdzējusi stratēģisko, plānošanas dokumentu izstrādē attiecībā uz pieaugušo izglītības attīstību vietējā, reģionālā, nacionālā līmenī
 - † Veicinājusi pieaugušo izglītības iestāžu sadarbības stiprināšanu, sadarbības tīklu apzināšanu un attīstīšanu
 - † Palīdzējusi popularizēt labās prakses pieredzi
 - † Palīdzējusi veidot pilsonisku, demokrātisku un atklātu sabiedrību
- Cits (nosaukt):

Ko, jūsuprāt, Grundtvig programma ietekmējusi vairāk

- † institūciju kapacitāti vai † neformālo pieaugušo izglītības vidi

Lūdzu, novērtējiet programmas projektu ietekmes ilgspēju

- † Atbalsts un ietekme bijusi tikai projekta īstenošanas/piedalīšanās laikā
- † Ietekme jūtama arī pēc projekta īstenošanas/piedalīšanās

Būsim pateicīgi par jebkuriem jūsu komentāriem un secinājumiem, kas mums palīdzētu izvērtēt programmas ietekmi un rezultātus.

Lūdzu, norādiet **kādu pieaugušo izglītības personāla kategoriju pārstāvat** (iestādes vadītājs, mācītbspēks, eksperts, konsultants u.tml.) :

Lūdzu, norādiet **kāda tipa institūciju pārstāvat** (nevalstiska organizācija, augstākās izglītības iestāde, mācību centrs u.tml.):

Aizpildīšanas datums:

Paldies par laiku, ko veltījāt anketas aizpildīšanai!